

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Lausunto
15.08.2024

Asia: VN/27332/2023

Lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi

1. Näkemykset hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisessa

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (tästä lähtien EHYT) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä rahapelilainiksi.

Orpon hallitusohjelmassa rahapelaaminen on ilahduttavan paljon esillä. Hallitusohjelman mukaan Suomen rahapelijärjestelmä uudistuksen ”tavoitteena on ehkäistä ja vähentää pelaamisesta aiheutuvia terveydellisiä, taloudellisia ja sosiaalisia haittoja sekä parantaa rahapelijärjestelmän kanavointiastetta”. EHYTin arvion mukaan rahapelilain tarkoituksena on ristiriidassa siinä esitettyjen keinojen kanssa: on todennäköistä, että järjestelmämuutoksen myötä Suomessa koetut rahapelihaitat tulevat lisääntymään ja vakavoitumaan. Kanavointiasteen korottamisen painottaminen rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen sijaan on lakiesitystä hallitseva piirre huolimatta siitä, että laissa on myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta tervetulleita ja tehokkaita elementtejä kuten esimerkiksi keskitetty pelikieltorekisteri, affiliate-markkinointikielto, velaksi pelaamisen kieltäminen, kryptovaluuttakäyttökielto, erilaisten bonusjärjestelmien kieltäminen, keskitetty pelihaittarekisteri ja järjestelmän ulkopuolisen rahapelaamisen estojen kokonaisuus.

EHYT yhtyykin tässä huoleessaan sekä oikeuskanslerin (OKV/1814/21/2024) että KKV:n täydentävään lausumaan (KKV/1297/00.04.00/2023), joissa molemmissa ilmaistaan tyytymättömyyttä siihen, että lainvalmistelua on ohjannut kanavointiasteen nosto. Oikeuskansleri toteaa, että ”hallitusohjelman kirjauksista kanavointiasteen nostaminen on ilmeisesti asetettu lainvalmistelua ohjaavaksi tavoitteeksi. Sen sijaan rahapelihaittojen ehkäiseminen ei ehdotuksen vaikutusarvioinnin perusteella vaikuta olleen lainvalmistelussa erityisen keskeinen päämäärä”. KKV:n lausumassa puolestaan todetaan, ”ettei esitetty sääntelykokonaisuus tule todennäköisesti johtamaan hallituksen asettamaan tavoitteeseen pelihaittojen vähentämisestä. Sääntelyyn tulisi lisätä pelihaittojen vähentämistä tukevia elementtejä, kuten koko järjestelmää koskevat kulutusrajat.”

EHYT painottaa, että rahapelipolitiikan on oltava ennen kaikkea sosiaali- ja terveystaloudellista ja sen pitää toteuttaa rahapelipoliittista ohjelmaa. Suomessa on edellisissä arpajaislain uudistuksissa sekä järjestelmässä muutenkin korostunut viime aikoina kansanterveydellinen näkökulma (ns. public health approach). EHYT pelkää, että tämä hyvä suunta on nyt katkeamassa ja suunnanmuutos valtiontaloudellisten ja yksityisten voitonintressien eduksi on tapahtumassa. Lisäksi EHYT huomauttaa, että hallituksen esityksestä ei käy selville, onko tarkoituksena kanavoida enemmän rahapeliä tarjoavaa vai kysyntää.

Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Uudistuksessa turvataan mahdollisuus ohjata kulutusta luvalliseen tarjontaan muun muassa markkinoinnin avulla. Kanavointi toteutetaan siten, ettei markkinoinnilla edistetä haittoja aiheuttavaa pelaamista, eikä alaikäisille kohdisteta suoraan rahapelien markkinointia. Markkinoinnin on oltava sisällöltään, laajuudeltaan, näkyvyydeltään ja toistuvuudeltaan maltillista ja vastuullista.” EHYT painottaa, että tässä esityksessä hallitusohjelman kirjaukset eivät toteudu, sillä kaikkein haitallisimmat rahapelit vapautetaan markkinointiin eikä lapsia ja nuoria sekä muita haavoittuvassa elämäntilanteessa olevia suojella riittävästi markkinoinnilta. Myöskään mainonnan maltillisuutta ei ole esityksessä määritelty riittävän tarkasti. Näin ei myöskään pystytä hallitusohjelman mukaisesti ehkäisemään ja puuttumaan ylivelkaantumiseen ja rahapelihaittoihin varhaisessa vaiheessa.

Hallitusohjelman mukaan ”Varmistetaan rahapelihaittojen ehkäisemisen riittävät resurssit julkisella sektorilla ja järjestösektorilla.” EHYT ilmaisee huolensa järjestökentän riittävästä rahoituksesta rahapelihaittoja ehkäisevään, vähentävään ja korjaavaan työhön, koska hallitus on esittänyt STEA-avustusten dramaattisia leikkauksia. On todennäköistä, että järjestelmämuutos tuo mukanaan lisääntyvät rahapelihaitat, joita ehkäisemään, vähentämään ja korjaamaan tarvitaan myös hyvin resursoitua kolmatta sektoria toimimaan yhteistyössä viranomaisten ja hyvinvointialueiden sekä rahapelitutkijoiden kanssa. Järjestöt ovat usein avainasemassa uusien ilmiöiden ja hiljaisten signaalien vastaanottajina sekä tutkimustiedon kansantajuistajina.

EHYT painottaa, että historiallisen muutoksen laajuus, toimilupajärjestelmään tuleva rahapeliyhtiöiden määrä sekä Veikkauksen valtionomistajaohjauksen heikkeneminen mahdollisen Veikkauksen osien myynnin myötä lisäävät tarvetta varmistaa rahapelijärjestelmän toimivuus ja rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen lainsäädännön tasolla. Tarvitaan siis entistä tarkempaa ja velvoittavampaa sääntelyä erilaisten ohjaustoimenpiteiden sijaan. Teollisuuden itsesääntelyn tai huolenpitovelvollisuuden varaan ei voi laskea, sillä se kääntyy pian itseään vastaan muun muassa valvontaviranomaisen lisääntyvänä työmääränä sekä oikeuslaitosta kuormittavilla oikeusjutuilla.

Lähteet:

Lausuntopyyntö ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uutta rahapelijärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. OKV/1814/21/2024.

Täydentävä lausuma rahapelijärjestelmähankkeen (SM053:00/2023) työryhmän mietintöön. Kilpailu- ja kuluttajavirasto KKV/1297/00.04.00/2023; 26.6.2024.

2. Esityksen pääasialliset vaikutukset

Orpon hallitusohjelman mukaan ”Hallitus edistää lainvalmistelun laadukasta ja tietoperusteista vaikutusarviointia sekä sääntelykeinojen punnintaa”. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että ”Lisenssimallin käyttöönoton tulee perustua huolelliseen selvitystyöhön uudistuksen yhteiskunnallisista vaikutuksista ja erityisesti sen vaikutuksista rahapelihaittojen esiintyvyyteen.” EHYT on vaatinut, että rahapelijärjestelmämuutos on toimeenpantava huolellisesti, hyvän hallintotavan mukaisesti ja sen on perustuttava tutkittuun tietoon. Lainsäädäntötyölle on lisäksi annettava riittävästi aikaa. Esitystä on nyt valmisteltu huomattavalla kiireellä ja se näkyy osin vaikutusarvioinneissa. EHYT esittää toiveen, että valiokunnissa on kuultava rahapelihaittatutkijoita ja -asiantuntijoita laajalla rintamalla.

EHYT painottaa, että vaikutusten arvioinnissa tulisi keskittyä kanavointiasteen sijasta esityksen haittavaikutusten arviointiin. Kanavointia voidaan pitää yhtenä keinona rahapelihaittojen ehkäisylle ja

vähentämiseksi, jos kanavointi määritellään jo olemassa olevan kysynnän kanavoitina pelitarjonnan kanavoinnin sijaan.

Tietoperusteinen vaikutusarviointi ja sääntelykeinojen punninta ei ole kaikin osin onnistunutta esityksessä. Osin myös lain perusteluissa ja vaikutusarvioinneissa esitetään rahapelihaittoja tutkitusti ehkäiseviä ja vähentäviä keinoja, joita ei kuitenkaan esitetä toteutettaviksi itse rahapelilain pykälissä. Tämä on ristiriidassa hallitusohjelman ja rahapelilain tarkoituksypykälän kanssa. Esimerkkejä tällaisista ristiriitaisuuksista ovat muun muassa rahapeliautomaattien hajasijoittelumallin jatkaminen, kaikille toimiluvanhaltijoille yhteisten (universaalien) talletus -ja/tai tappiorajojen puute sekä kaikkein haitallisimpien rahapelimuotojen markkinoinnin salliminen. Lisäksi 18–24-vuotiaat nuoret aikuiset eivät ole hallituksen esityksessä erityisasemassa esimerkiksi mainonnan kohdentamisessa eikä heille olla säätämässä alhaisempia kulutusrajoja kuin heitä vanhemmille aikuisille, vaikka nuoret aikuiset muodostavat erityisen riskiryhmän rahapelihaittojen kokemiselle. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että nämä toimenpiteet eivät tule ehkäisemään ja vähentämään rahapelihaittoja, vaan päinvastoin lisäävät niitä ja samalla esimerkiksi hyvinvointialueiden palvelujärjestelmäkuormitusta.

Oikeuskanslerin tavoin EHYT vaatii, että hallituksen esityksessä tulisi perustella, miksi hallitus esittää mallia, jolla ei pyritä vähentämään rahapeleistä koituvia terveydellisiä ja yhteiskunnallisia haittoja. Oikeuskansleri korostaa lausunnossaan, että rahapelihaittoihin negatiivisesti vaikuttava muutos suhteessa nykytilaan on koko säännellyn markkinan kattavien pelirajoitusten poistuminen. Jatkossa pelaajien ei ole pakollista tai mahdollista asettaa itselleen kulutus- tai rahansiirtorajoja, tai muutoin seurata pelikäyttäytymistään pelaamisen hallinnan tukemiseksi siten, että ne kattavat koko säännellyn markkinan. Myös KKV nostaa esiin täydentävässä lausumassaan huolen koko järjestelmää koskevien kulutusrajojen puuttumisesta ja pitää epätodennäköisenä, että lisenssijärjestelmässä esitetyn kaltaisilla yhtiökohtaisilla rajoilla olisi juurikaan pelihaittoja vähentävää vaikutusta. EHYT yhtyy KKV:n esittämään kantaan.

EHYT huomauttaa tuotekehityksen seurausten lisäarvioinnin välttämättömyydestä jatkotyöskentelyssä. Teknologinen kehitys on tällä hetkellä erittäin nopeaa (muun muassa tekoälyn käyttö rahapelien kehittämisessä lisääntyy) ja kehityksen seuranta ja arviointi on avainasemassa. Rahapelien tarjonta on muuttunut koko ajan entistä koukuttavammaksi ja rahapelaamisen painopiste onkin siirtynyt vähemmän haittoja aiheuttavista rahapelimuodoista korkeamman haittariskin rahapeleihin. On sekä rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen että kuluttajansuojan kannalta ongelmallista, että esityksessä sallittaisiin yhdistelmäpelit. Tuotepiirteitä pitää pystyä ketterästi ja nopeasti tarpeen niin vaatiessa sääntelemään asetustasoisesti.

EHYT kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen vaikutusarvioinneista puuttuu eksplisiittinen sukupuolivaikutusten arviointi. Rahapelihaittoja kokevat eniten miehet ja voidaan katsoa, että tietoperusteisesti toteutetussa rahapelijärjestelmä uudistuksessa heidän kokemansa rahapelihaitat vähenisivät eniten. Tämä vähennys säteilisi myös heidän perheisiinsä, lapsiinsa ja muuhun lähipiiriinsä positiivisesti.

Esityksestä puuttuu myös eksplisiittinen lapsivaikutusten arviointi, jota muun muassa Lapsiasiainvaltuutettu (LAPS/58/2024) sekä EHYT, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset ry ovat peräänkuuluttaneet (2024). EHYT korostaa, että kokonaisuudessaan haittoja ehkäisevä ja vähentävä rahapelijärjestelmä suojaa myös lapsia ja nuoria rahapelihaitoilta ehkäisemällä ja vähentämällä lasten ja nuorten omaa rahapelaamista sekä heidän perheenjäsentensä rahapelaamista vaikuttaen näin vähentävästi lapsiperheköyhyyteen. EHYT vaatii, että valmistelussa on lisäarvioitava lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset ja kielteisesti kohdistuvat toimet pitää jättää tekemättä. Myös valiokuntakäsittelyissä on

kuunneltava lapsi- ja nuorisoasiantuntijoita. Lapsia ja nuoria suojelevat toimet voivat olla esimerkiksi lisäselvitys rahapelaamisen ikärajan nostamisesta 20 vuoteen, ikärajavälön aukottomuuden takaaminen ja huolehtiminen siitä, että lapset ja nuoret eivät altistu fyysisissä ja digitaalisissa ympäristöissään rahapelimarkkinoinnille.

Lisäksi EHYT huomauttaa, että rahapelilaisissa ei esitetä sääntelyä lapsille ja nuorille suunnatuissa digipeleissä olevista rahapeli-elementeistä (esimerkiksi lootboxit). Tämä on kysymys, johon tulevaisuudessa joudutaan ottamaan kantaa myös lainsäädännössä.

EHYT pitää erittäin tärkeänä rahapelijärjestelmän uudistuksen pitkäaikaisten vaikutusten seurantaan esimerkiksi säännöllisin arvioin. Arvioissa tulee tarkastella, onko lainsäädäntö onnistunut ehkäisemään ja vähentämään rahapelihaittoja ja ovatko lisätoimenpiteet tarpeellisia.

Lähteet:

EHYT, MLL ja PeLa: Rahapeliuudistuksessa on selvitettävä lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset. 30.1.2024 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70093495/rahapeliuudistuksessa-on-selvitettava-lapsiin-ja-nuoriin-kohdistuvat-vaikutukset?publisherId=4132&lang=fi>

Lapsiasiaivaltuutetun kirjelmä sisäministeriölle. LAPS/58/2024, 10.6.2024 https://lapsiasia.fi/-/laps_kirjelma_sm_rahapelijarjestelmahanke

a. Rahapelilain 1 luku – Yleiset säännökset

1 § Lain soveltamisala ja tarkoitus

EHYT pitää lain tarkoituspykälää asianmukaisena ja korostaa, että rahapelilain päätarkoituksena ja -tavoitteena on ennen kaikkea rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen väheksymättä tarvetta turvata rahapeleihin osallistuvien oikeusturva ja estää erilaiset väärinkäytökset.

Kanavointia (saati tarkan kanavointiasteen määrittämisestä) ei voida pitää rahapelilain tarkoituksena eikä se siten kuulu tähän tarkoituspykälään.

b. Rahapelilain 2 luku – Yksinoikeustoimilupa, rahapelitoimilupa ja peliohjelmistotoimilupa

5–6 § Yksinoikeustoimilupa ja Rahapelitoimilupa

Pykälissä mainitaan, että sekä yksinoikeustoimijalla että rahapelitoimiluvan haltijoilla olisi oikeus toimeenpanna rahapelejä yhdistelmäpeleinä, joissa on yhdistetty ominaisuuksia sellaisista toimeenpanomuodoista, joihin niillä on toimilupa. EHYT on huolissaan yhdistelmäpeleistä rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kannalta ja esittää yhdistelmäpelien kieltämistä. Aiheesta on vielä varsin vähän tutkimusta, mutta esimerkiksi Torrance et al. (2023) toteavat, että urheiluedonlyöntiyhtiöiden laajentaminen esports-vedonlyöntiin on merkittävä haittariski. Myös Wardle (2021) on havainnut eri pelien ristiinmarkkinoinnilla olevan yhteyttä haittariskiin. Esimerkiksi Ruotsin lisenssijärjestelmässä Svenska Speliltä kiellettiin tiettytyyppisten yhdistelmäpelien tarjonta (Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2019).

Oikeuskansleri ottaa lausunnossaan kantaa rahapelimuotojen jaotteluun yksinoikeustoimijan ja rahapelitoimiluvan haltijoiden kesken. Oikeuskanslerin mukaan jää epäselväksi, millä perusteella

hallituksen esityksessä on päädytty jaotteluun, jossa eniten rahapelihaittoja aiheuttavat rahapelit (sähköiset kasinopelit, rahabingot ja raha-automaattipelit) avataan kansainväliselle kilpailulle. EHYT yhtyy oikeuskanslerin kantaan ja vaatii, että pykälissä esitettyä jaottelua tulisi perustella yksityiskohtaisemmin erityisesti rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta.

Oikeuskansleri huomauttaa lausunnossaan myös siitä, että rahapelien suunnittelu ja visualisointi voi itsessään olla sellaista, että peli on tehty vetoamaan erityisesti lapsiin, nuoriin tai muihin haavoittuvassa asemassa oleviin. EHYT yhtyy oikeuskanslerin huoleen erilaisista pelipiirteistä ja toivoo lisäselvityksiä rahapelien sisällön ja suunnittelun sääntelystä ja sen vaikutuksista koettuihin rahapelihaittoihin alaikäisten ja muiden haavoittuvaisten ryhmien suojelemiseksi rahapelihaitoilta.

7 § Peliohjelmistotoimilupa

EHYT kannattaa toimiluvanvaraisten rahapelien toimeenpanossa käytettävien peliohjelmistojen valmistamiseen, toimittamiseen, asentamiseen tai mukauttamiseen myönnettäviä peliohjelmistotoimilupia, jotta järjestelmän ulkopuolista tarjontaa voidaan ehkäistä ja torjua mahdollisimman tehokkaasti. EHYT kuitenkin huomauttaa, että peliohjelmistotoimiluvan haltijoiden toimintaa on pystyttävä valvomaan tehokkaasti ja mahdollisiin väärinkäyttöksiin on puututtava heti. Ruotsissa on huomattu, että peliohjelmistotoimilupia hakevat yhtiöt voivat pyrkiä kiertämään kieltoa toimittamalla ohjelmistoja myös järjestelmän ulkopuolisille toimijoille.

8 § Yksinoikeustoimiluvan myöntämisen yleiset edellytykset

EHYT yhtyy tämän pykälän kohdalla oikeuskanslerin lausunnossaan sekä KKV:n täydentävässä lausunnossaan esille tuomiin huomioihin konsernirakenteen ongelmallisuuksista. EHYT painottaa erityisesti, että säädöksen mukaisesti yksinoikeustoimiluvan nojalla toimeenpantaviin rahapeleihin ja muuhun liiketoimintaan liittyvät toiminnot on eriytettävä ja asiakasrekisterit ja pelitilit on ehdottomasti pidettävä erillään eikä konsernin sisällä saa tapahtua ristiinmarkkinointia.

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että sääntelyllä mahdollistettaisiin valtio-omistajalle nykyistä suurempi liikkumavara mahdollisiin tulevaisuudessa tehtäviin Veikkaus Oy:n omistusta koskeviin ratkaisuihin. EHYT painottaa, että Veikkauksen erityistehtävän on säilyttävä myös tulevassa järjestelmässä ja sitä tukee valtio-omisteisuus.

10 § Hakijan luotettavuus ja sopivuus

EHYT painottaa, että toimiluvanhakijan luotettavuus ja sopivuus on pyrittävä kaikin tavoin varmistamaan. Säädöksessä todetaan, että hakijaa ei voida pitää luotettavana ja sopivana, mikäli hakija on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana toimeenpannut tai markkinoinut rahapelejä arpajaislain tai tämän lain vastaisesti ja hakijalle on teon johdosta annettu kieltopäätös, seuraamusmaksu tai hakija on tuomittu arpajais- tai rahapelirikoksesta tai uhkapelin järjestämisestä. EHYT kannattaa kirjausta ja painottaa, että kirjauksen valvonta edellyttää sekä nykyisen että tulevan valvontaviranomaisen resursointia vuoden 2027 alkuun kestävänsä yksinoikeusoikeusjärjestelmän toiminnan takaamiseksi ja rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Joissakin maissa on ollut käytössä ennen lisenssijärjestelmään siirtymistä ns. cooling off -periodi. Kirjauksen olisi hyvä toimia pelotevaikutuksena sille, että Suomeen kohdistuva nykyisen järjestelmän ulkopuolinen rahapelitarjonta ja -markkinointi lakkaa.

19 § Yksinoikeustoimiluvan haltijan suorittama korvaus valtiolle

Pykälä on hyvin vaikeaselkoinen eikä se ole yksiselitteisesti ymmärrettävissä. EHYT painottaa, että pykälä pitää kirjoittaa uudestaan selkeämmin.

EHYT yhtyy KKV:n täydentävään lausuntoon, jossa todetaan, että yksinoikeustoimiluvan alaisten pelien tuottojen luotettava arviointi kymmenen vuotta etukäteen on äärimmäisen vaikeaa. KKV:n mukaan maksua ei ole mahdollista luotettavasti määrittää siten, että se toisaalta mahdollistaisi yksinoikeustoimiluvanhaltijalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton ja toisaalta leikkaisi yksinoikeuden mahdollistamat ylituotot. KKV katsoo, että säädösehdotukseen sisältyvää vuotuista maksua olisi mahdollista alentaa, jos nettopelituotot olisi alun perin arvioitu yläkanttiin, eikä kohtuullisen tuoton tekeminen olisi mahdollista etukäteen määritetyllä maksutasolla. KKV huomauttaa, että säädösehdotukseen ei kuitenkaan sisälly mitään mekanismia korottaa yksinoikeustoimiluvan haltijalta perittäviä maksuja, jos nettopelituotot on alun perin arvioitu alakanttiin ja yksinoikeustoimiluvan haltija pystyy todellisuudessa saamaan tuottoja, jotka ylittävät kohtuulliseksi katsottavan tason. Säädösehdotukseen ei siten sisällä mitään keinoa, jolla voitaisiin varmistaa, ettei yksinoikeustoimiluvan haltijalle jää yksinoikeuden mahdollistamaa ylituottoa. Näin ollen KKV:n mukaan säädöksellä ei voi olla sellaisia vaikutuksia, joita sillä mietinnön mukaan tavoitellaan, ellei maksutasoa onnistuta määrittämään etukäteen oikealle tasolle.

EHYT ilmaisee huolensa siitä, että säädöksen logikan takana saattaa olla pelituoton maksimoinnin tavoittelu, mikä on riski rahapelihaittojen ehkäisylle ja vähentämiselle.

Lähteet:

Raijas, A. & Pirilä, M. Rahapelijärjestelmät -Suomi ja muut maat. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2019. <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-4-2019-rahapelijarjestelmat.pdf>

*Torrance, J., O'Hanrahan, M., Carroll, J. & Newall, P. (2023): The structural characteristics of online sports betting: a scoping review of current product features and utility patents as indicators of potential future developments, *Addiction Research & Theory*, <https://doi.org/10.1080/16066359.2023.2241350>*

Wardle, H.: Games Without Frontiers? Socio-historical perspectives at the Gaming/Gambling Intersection. Palgrave Macmillan 2021.

c. Rahapelilain 3 luku – Rahapeliin toimeenpano

23 § Pelitilin sulkeminen

EHYT huomauttaa, että säädöksessä olisi hyvä määritellä maksimiaika, jonka kuluessa pelitilin sulkemisesta pelitilillä oleva saldo on maksettava pelaajalle.

24 § Rahapelaamisen ikäraja

EHYT esittää, että kaiken rahapelaamisen tai vähintään korkean riskin rahapeli-toimilupaa edellyttävien rahapeliin, ikäraja nostetaan 20 vuoteen. Ikärajan nostolle on vankat tutkimusperusteet, ja esimerkiksi Belgia siirtyy tämän vuoden syyskuussa 21 vuoden ikärajaan rahapelaamisessa. Lisäksi Suomessa on jo hyviä kokemuksia nuorten aikuisten korkeammasta suojeluikärajasta alkoholinmyynnissä, jossa ikärajana vahvojen alkoholituotteiden ostamiselle on 20 vuotta. Tällä toimenpiteellä olisi erityisesti nuorten miesten kokemia rahapelihaittoja vähentävä vaikutus.

25 § Velaksi pelaamisen, ilmaispelien ja alennusten tarjoamisen kieltö

EHYT kannattaa pykälää. Tutkimusten perusteella tiedetään, että velaksi rahapelaaminen lisää koettuja rahapelihaittoja merkittävästi. Ruotsista saatujen kokemusten mukaan ongelmaksi siellä on muodostunut, että rahapelisivustoilla on markkinoitu pikavippejä sekä että rahapeliyhtiöllä on ollut myös pikavippitoimintaa. Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentämisen näkökulmasta on oleellista, että pykälän nojalla kiellettyjä olisivat talletusbonukset, kanta-asiakkuusohjelmat ja muut vastaavat edut ja ominaisuudet, joilla kannustetaan asiakkaita pelaamaan enemmän tai joilla palkitaan pelaamisen määrästä taikka talletusten suuruudesta. Kielto on hyvin perusteltu.

26 § Toimeenpanon rajoitukset

Alaikäisten suojelemiseksi rahapelihaitoilta EHYT ehdottaa, että pykälän kohta kaksi muutettaisiin muotoon ”vedonlyöntipeliä tapahtumasta tai tuloksesta kilpailussa, jonka osallistujissa on alle 18-vuotiaita”.

27 § Tunnistautuneena pelaaminen

EHYT painottaa, että tunnistautuneena ja rekisteröityneenä rahapelaaminen on avain muun muassa pelinhallintavälineiden käyttöönottoon. Tunnistautumis- ja rekisteröitymistoiimenpiteiden pitää olla tehokkaita ja niiden pitää torjua alaikäisten rahapelaamista sekä muun muassa rahanpesua ja muita rikollisia toimia. EHYT ehdottaakin, että rekisteröinnin yhteydessä tehdään asiakkaan vahva tunnistus. Pelitilille kirjaututtaessa tarvitaan kaksivaiheinen tunnistus salasanan ja käyttäjätunnuksen lisäksi.

28 § Pelaamisen estäminen

EHYT kannattaa, että rahapelaajalle mahdollistetaan tekemällään ilmoituksella kaiken rekisteröitymistä edellyttävän rahapelaamisen estäminen. Estämisen tekemisen pitää olla helppoa minä vuorokauden aikana tahansa, se pitää pystyä tekemään sähköisesti ja tiedon estämisestä pitää olla mukana kaikessa rahapelimarkkinoinnissa ja -informoinnissa. Tärkeää rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentämisen näkökulmasta on myös se, että toimiluvan haltijan on mahdollistettava pelaajalle eston asettaminen rahapeleihin peli- tai peliryhmäkohtaisesti. EHYT on tyytyväinen siihen, että rahapelaaja voi asettaa eston toistaiseksi tai määräajaksi. Peliestojärjestelmää rakennettaessa on syytä ottaa oppia muun muassa Ruotsin, Tanskan ja Hollannin kokemuksista vastaavasta järjestelmästä sekä tehdä arviointia ja tutkimusta järjestelmän toimivuudesta.

29 § Toimiluvanhaltijakohtainen rahansiirtoraja

EHYT ilmaisee äärimmäisen vakavan huolensa siitä, että hallituksen esityksessä ei ole kaikkia toimiluvanhaltijoita koskevaa yhteistä eli universaalia talletus- ja/tai tappiorajaa, joka koskisi kaikkia säännellyssä järjestelmässä mukana olevia toimiluvanhaltijoita ehkäisten ja vähentäen rahapelaamisesta koituvia haittoja. Universaali malli tarvitaan, jotta rahapelaamista voidaan hallita. Tällainen talletus- ja/tai tappiorajan puute on huomattava heikennys nykyisestä yksinoikeusmallista, jossa Veikkauksella on nopearytmisissä peleissä voimassa kaikille pakolliset itse asetettavat tappiorajat ylärajoineen sekä vuorokausi- että kuukausitasolla ja lisäksi pelaajan on asetettava verkkopelaamista koskevat rahansiirtorajat vuorokausi- ja kuukausitasolle. Tämä puute on ehkä yksittäisin vakavin isku rahapelilain tarkoitusta eli rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä vastaan. Tätä puutetta eivät toimiluvanhaltijakohtaiset rahansiirtorajat pysty paikkaamaan. Tutkimuksesta ja käytännön kokemuksista (esimerkiksi Peluuri) tiedetään, että rahapelihaittoja kokevilla on usein useita pelitilejä eri pelintarjoajilla. Tällöin esityksessä esitetty toimiluvanhaltijakohtainen rahansiirtoraja ei ole toimiva, koska rahapelaaja voi aina halutessaan vaihtaa rahapelioperaattoria ja jatkaa rahapelaamistaan.

Universaalin eli kaikkia toimiluvanhaltijoita koskevan talletus- ja/tai tappiorajan luomiselle ei ole tietoteknisiä esteitä. Hallituksen esityksessä esiteltyä ja hallitusohjelmassa mainittua peliestorekisteriä voitaisiin käyttää talletus- ja/tai tappiorajojen pohjana. Tällainen universaali malli mitä luultavimmin säästäisi valvontaviranomaisen henkilöstöresursseja. Universaalissa mallissa rahapelaajalle olisi koko ajan selvää hänen kaikilla järjestelmän toimijoilla tallettamansa, käyttämänsä, häviämänsä ja voittamansa summat sekä myös rahapelaamiseen käytetty kokonaisaika. Nämä tiedot edesauttaisivat rahapelaamisen hallintaa ja ehkäisisivät rahapelihaittojen syntymistä sekä estäisivät rahapelaajien velkaantumista hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi toimiluvanhaltijakohtainen rahansiirto- ja/tai tappiorajojen asettamisprosessi voi haitata asiakaskokemusta ja ajaa rahapelaajan säännellyn järjestelmän ulkopuolelle laskien tällöin kanavointiastetta. Toimivan universaalin talletus- ja/tai tappiorajan määrittelemiseksi tarvitaan työryhmä.

Hallituksen esityksestä ei käy selville toimiluvanhaltijakohtaisen rahansiirtorajan suuruutta Esityksen mukaan rahapelaaja voi itse asettaa rajat rahansiirroille (vuorokausi- ja kuukausikohtainen rahansiirtoraja) eikä mitään maksimäärää ole määritetty. EHYT korostaa, että esitykseen on minimissään välttämätöntä lisätä kattavat ja pakolliset itse asetettavat tappiorajat.

EHYT ehdottaa 18–24-vuotiaille eli nuorille aikuisille yli 25-vuotiaita alhaisempia rahansiirto- ja/tai tappiorajoja. Tällaisia ikärajaan perustuvia erilaisia malleja on käytössä muun muassa PAF:illa sekä Svenska Spelillä. Tutkimuksesta tiedetään, että nuorilla aikuisilla on vanhempia aikuisia suurempi riski kokea rahapelihaittoja. Tämä toimenpide suojaisi heitä rahapelihaitoilta.

Esityksen perusteluissa todetaan, että sisäministeriön voimassa oleva asetus Veikkaus Oy:n rahapelien pelisäännöistä sisältää muun ohella säännökset rahansiirto- ja enimmäistappiorajoista osana asetuksella säädettyä pelaamisenhallintakokonaisuutta. Rahansiirtorajoista ehdotetaan säädettäväksi jatkossa suoraan lain tasolla 29 §:ssä. EHYT toteaa, että rahansiirtorajoista olisi parempi ja ketterämpi säätää asetuksin rahapelihaittilanteen kehityksen mukaisesti.

Mikäli universaaleja kulutusrajoja ei jostain syytä aseteta, rahapelaajan olisi kuitenkin äärimmäisen tärkeää tietää hänen järjestelmän eri toimiluvanhaltijoilla tallettamansa, käyttämänsä, häviämänsä ja voittamansa kokonaissummat. Tämä voitaisiin toteuttaa jonkinlainen rahapelihistoria-toiminnon kautta. Tämä tieto edesauttaisi rahapelaamisen hallintaa ja ehkäisi rahapelihaittojen syntymistä sekä estäisi rahapelaajien velkaantumista hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.

30 § Yksinoikeustoimiluvan haltijan rahapelien toimeenpano

EHYT ehdottaa pykälään seuraavia uudelleenmuotoiluja: ”Yksinoikeustoimiluvan haltijan on toimeenpantava rahapelejä siten, että pelaajan oikeusturva taataan, että rahapeleihin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset voidaan estää ja siten, että ”rahapelihaittoja ehkäistään ja vähennetään mahdollisimman tehokkaasti”.

EHYT kannattaa yksinoikeustoimiluvan haltijan rahapeleihin enimmäistappiorajoja ja esittää, että pykälän kohta muutetaan seuraavaan muotoon entistä velvoittavammaksi: ”Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuorokausi-, kuukausi- ja vuosikohtaisista enimmäistappiorajoista, jotka koskevat pelaajan pelaamia raha-automaattipelejä, sähköisiä rahapika-arpoja ja nopearytmisiä sähköisiä veikkauspelejä, joissa pelin arvontojen väli on alle 7 minuuttia”.

EHYT esittää, että pykälän kohta muutetaan seuraavaan muotoon entistä velvoittavammaksi: ”Pelisääntöjen tulee sisältää rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi: 1) peliryhmä- tai

pelikohtaisia pelien tahtia ja muita ominaisuuksia koskevia määräyksiä; 2) peliryhmä-, peli- ja pelaajakohtaisia määrällisiä ja ajallisia rajoituksia koskevia määräyksiä. Yksinoikeustoimiluvan haltijan on tarvittaessa asetettava rahapelien pelaamiselle peliryhmä-, peli- ja pelaajakohtaisia määrällisiä ja ajallisia rajoituksia sekä tarjottava pelaajalle mahdollisuus itse asettaa edellä mainittuja rajoituksia.” Näiden haittariskien arvioimiseksi on kuultava muun muassa rahapelitutkijoita, STM:n asettamaa rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmää sekä rahapelihaittyötä tekeviä järjestöjä.

31 § Rahapeli-toimiluvan haltijan rahapelien toimeenpano

EHYT ehdottaa pykälään seuraavia uudelleenmuotoiluja: ”Rahapeli-toimiluvan haltijan on toimeenpantava rahapelejä siten, että pelaajan oikeusturva taataan, että rahapeleihin liittyvät väärinkäytökset ja rikokset voidaan estää ja siten, että rahapelihaittoja ehkäistään ja vähennetään mahdollisimman tehokkaasti”.

EHYT kannattaa rahapeli-toimiluvan haltijan rahapeleihin enimmäistappiorajoja ja esittää, että pykälän kohta muutetaan seuraavaan muotoon entistä velvoittavammaksi: ”Valtioneuvoston asetuksella säädetään toimiluvan haltijakohtaisista vuorokausi-, kuukausi- ja vuosikohtaisista enimmäistappiorajoista, jotka koskevat pelaajan pelaamia sähköisesti välitettäviä raha-automaattipelejä, sähköisesti välitettäviä kasinopelejä sähköistä pokeripeliä lukuun ottamatta ja sähköistä rahapelibingoa.

EHYT esittää, että pykälän kohta muutetaan seuraavaan muotoon entistä velvoittavammaksi: ”Sisäministeriön asetuksella säädetään: 1) suurimmista sallituista pelipanoksista ja pelivoitoista; 2) peliryhmä- tai pelikohtaisista pelien tahtia ja muita ominaisuuksia koskevista määräyksistä; 3) peliryhmä-, peli- ja pelaajakohtaisista määrällisistä ja ajallisista rajoituksista”. Näiden haittariskien arvioimiseksi on kuultava muun muassa rahapelihaittatutkijoita, STM:n asettamaa rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmää sekä rahapelihaittatyötä tekeviä järjestöjä.

32 § Yksinoikeustoimiluvan ja rahapeli-toimiluvan haltijan käyttämät peliohjelmistot

EHYT kannattaa pykälää, mutta huomauttaa, että pykälän valvonta vaatii resursseja valvovalta viranomaiselta. Valvonnassa lienee tarpeen konsultoida Ruotsin valvontaviranomaista heidän kokemuksistaan. Myös valiokunnissa olisi hyvä saada tietoa Ruotsin kokemuksista.

33 § Huolenpitovelvollisuus ja omavalvonta

EHYT kannattaa sekä huolenpitovelvollisuuden että omavalvonnan ottamista mukaan rahapelilakiin, mutta jää kaipaamaan molempien toimenpiteiden tarkkarajaisempaa määrittelyä ja huomauttaa, että huolenpitovelvollisuuden ohjeistus (ruots. omsorgsplikt) on työllistänyt runsaasti Ruotsin valvovaa viranomaista Spelinspektionia. Tämänhetkessä esityksessä jää epäselväksi huolenpitovelvollisuuden ja omavalvonnan ero. Tarkempi käsitteenmäärittely olisi myös teollisuuden etu. STM:n asettama rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä olisi oikea taho työstämään kaikille toimiluvan haltijoille kohdistettua huolenpitovelvollisuus- ja omavalvontasuunnitelmaa yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa. Huolenpitovelvollisuuden ja omavalvonnan seurata ei saa jäädä toimiluvan haltijoiden itsesääntelyn varaan.

Esityksen mukaan yksinoikeustoimiluvan ja rahapeli-toimiluvan haltijan on varmistettava, että pelaamisessa noudatetaan sosiaalisia ja terveydellisiä näkökohtia suojatakseen pelaajia liialliselta pelaamiselta ja auttaakseen heitä vähentämään pelaamistaan silloin, kun siihen on aihetta. Lisäksi huolenpitovelvollisuuden kuuluu liiallisen pelaamisen torjuminen jatkuvalla pelikäyttäytymisen valvonnalla. EHYT kannattaa esitystä, jonka mukaan yksinoikeustoimiluvan ja rahapeli-toimiluvan haltijan on

laadittava kirjallinen suunnitelma toimintansa ja lainmukaisuuden noudattamisen varmistamiseksi, noudatettava sitä ja pidettävä sen toteuttamisesta kirjaa. Suunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja toimiluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että valvontaan osallistuva henkilökunta tuntee tässä laissa säädetyt ja suunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Suunnitelmaan sisältyy selvitys huolenpitovelvollisuuden täyttämisestä. Suunnitelma on toimitettava valvontaviranomaiselle. EHYT korostaa, että suunnitelmasta on käytävä selville, miten yhtiöt kontaktoivat rahapelaajaa esimerkiksi tilanteessa, jossa hänen rahapelaamisensa on muuttunut haitallisempaan suuntaan. Lisäksi ratkaisematta ovat vielä seuraavat asiakokonaisuudet: Kuinka usein suunnitelma on laadittava ja kuinka laajan sen on oltava? Miten suunnitelman täytäntöönpanoa valvotaan? Miten pelikäyttäytymisen valvonta oikein toteutetaan? Huolenpitosuunnitelmassa tulisi myös esittää, miten suomalaisia pelaajia autetaan Suomen palvelujärjestelmää tuntevien toimesta sekä suomen ja ruotsin kielellä. Kustakin lisenssiyhtiöstä tulee saada kellon ympäri fyysinen henkilö kiinni, jos rahapelaajalla on pelaamiseen liittyvää huolta.

EHYT katsoo, että 18–24-vuotiaille nuorille aikuisille tulisi olla erityinen huolenpitovelvoite, jossa heille tulisi kohdentaa rahapelihaittariskiä vähentäviä toimenpiteitä. Lisätty huolenpitovelvoite voisi tarkoittaa esimerkiksi selvitysten pyytämistä siitä, mistä rahapelaamiseen saadut varat ovat peräisin sekä alhaisempia talletus- ja/tai tappiorajoja kuin vanhemmille ryhmille.

EHYT huomauttaa, että huolenpitovelvollisuutta ja omavalvontaa olisi tarkoituksenmukaista säädellä asetuksin. Lisäksi on varmistettava, että valvontaviranomaisella on riittävät resurssit valvonnan toteuttamiseen sekä huolenpitovelvollisuuden ja omavalvonnan kehittämiseen.

34 § Toimiluvanhaltijan oikeus käsitellä henkilötietoja

EHYT pitää erittäin tärkeänä sitä, että toimiluvanhaltijalla on oikeus ja mahdollisuus käsitellä sen asiakkaita ja heidän pelaamistaan koskevia henkilötietoja, jos se on välttämätöntä rahapeleihin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi, väärinkäytösten selvittämiseksi tai rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. EHYT kuitenkin yhtyy oikeuskanslerin omassa lausunnossaan esittämiin huomioihin ja toivoo, että pykälää selkeytetään.

35 § Rahapelin toimeenpanon yhteydessä annettavat tiedot

EHYT kannattaa pykälää, mutta esittää, että pykälässä kirjattujen tietojen lisäksi yksinoikeustoimiluvan haltijan ja rahapelitoimiluvan haltijan on esitettävä tieto ikärajasta, rahapelaamisen hallinnan välineistä sekä rahapelihaittoja korjaavasta palveluntuottajasta tarpeeksi isolla, jotta rahapelaaja varmasti kiinnittää niihin huomiota. Lisäksi rahapelituotteisiin tarvitaan informaatioislogan (esimerkiksi Rahapelaaminen voi aiheuttaa riippuvuutta) tupakka-askeista tuttuun tyyliin.

36 § Raha-automaatteja koskevat säännökset

EHYT kannattaa raha-automaattien hajasijoittelupolitiikasta luopumista ja niiden sijoittamista erillisiin valvottuihin tiloihin kuten pelisaleihin. Hallitusohjelmassa edellytetään, että pelikoneiden siirtämistä erillisiin valvottuihin tiloihin selvitetään. Rahapeliin haittariskien ja haittojen arviointiryhmän (STM) ja THL:n yhteinen Selvitys raha-automaattien siirtämisestä erillisiin valvottuihin tiloihin 23.5.2024 painottaa, että raha-automaattien salliminen vain pelisaleissa ja lisäksi nykyistä vahvempi pelien ominaisuuksien ja sijoittelun yms. sääntely vähentäisi haittariskejä huomattavasti ja laajasti, sillä hajasijoituksen lisäksi pelisalipelaamisen haitat vähenisivät. Tätä suositusta tukee myös Selinin, Raisamon & Okkosen (2024) tutkimus, jonka mukaan ”rahapelihaittojen ehkäisy ja oikeudenmukaisuuden näkökulmista rahapeliautomaattien sijoittelua koskevalle lainsäädännölle on Suomessa tarvetta”. On siis kiistatonta, että

raha-automaattien siirtäminen erillisiin valvottuihin tiloihin vähentäisi suomalaisten kokemia rahapelihaittoja ja altistusta rahapelaamisen näkyvyydelle sekä suojaisi sosioekonomisesti heikossa asemassa olevia ryhmiä.

Pykälän mukaan raha-automaateissa on oltava näkyvällä paikalla merkintä yksinoikeustoimiluvan haltijasta sekä tämän yhteystiedot ja yritys- ja yhteisötunnus. EHYT painottaa, että lisäksi tarvitaan ainakin varoitustekstit rahapelaamisen aiheuttamista haitoista, tieto rahapelaamisen ikärajasta ja tieto korjaavaa työtä harjoittavasta palveluntuottajasta (Peluuri) tarpeeksi isolla, jotta rahapelaaja kiinnittää niihin varmasti huomionsa.

38 § Itsepalvelupäätteitä koskeva kieltö

EHYT kannattaa itsepalvelupäätteitä koskevaa kieltoa, koska se todennäköisesti vähentää riskiä sille, että kilpailtuun toimilupamarkkinaan sisältyviä rahapelejä alettaisiin tarjota pelipäätteiden avulla fyysisessä ympäristössä.

44 § Yksinoikeustoimiluvan ja rahapelitoimiluvan haltijan henkilöstöä koskevat erityiset säännökset

EHYT kannattaa sitä, että yksinoikeustoimiluvan ja rahapelitoimiluvan haltijan on huolehdittava siitä, että henkilökunta tuntee rahapelilaisissa säädetyt määrätyt velvoitteensa. Toimiluvanhaltijan on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle. EHYT huomauttaa, että henkilökuntaa on koulutettava säännöllisesti muun muassa rahapelihaittojen ehkäisemisestä ja vähentämisestä.

46 § Pelaajan yhteydenottojen käsittely

EHYT kannattaa mahdollisuutta hakea ratkaisusuositusta Kuluttajariitalautakunnalta sekä sitä, että Kuluttajariitalautakunnan ratkaisusuositusmenettelyn olemassaolosta tulisi tiedottaa pelaajia tehokkaasti ja selkeästi.

Lähteet:

Selin, J., Raisamo, S. & Okkonen, P.: Rahapeliautomaattien saatavuus ja niihin kulutetun rahan määrä vaihtelee alueen sosioekonomisen aseman mukaan. Yhteiskuntapolitiikka 89 (2024):3. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149251/YP2403_Selinym.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rahapelien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä (STM) ja THL: Selvitys raha-automaattien siirtämisestä erillisiin valvottuihin tiloihin. 23.5.2024

d. Rahapelilain 4 luku – Rahapelien markkinointi

EHYT painottaa, että hallituksen esityksessä sallittu suuren haittariskipotentialien omaavien nopearytmisten rahapelien markkinointi on erittäin suuri heikennys markkinoinnin nykytilaan rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta. Rahapelit eroavat toisistaan niiden haitallisuuden suhteen. Lisenssijärjestelmään siirtyväksi kaavailut pelimuodot (kuten netissä pelattavat raha-automaatit, kasinopöytäpelit ja vedonlyönti) ovat kaikkein eniten haittoja ja riippuvuutta aiheuttavia pelejä ja niiden markkinointi on tällä hetkellä sallittu ainoastaan erityisissä pelisaleissa ja kasinoilla. Näin ollen markkinoinnin salliminen tulee todennäköisesti lisäämään koettujen rahapelihaittojen määrää ja vakavuutta.

Tutkimuksesta tiedetään, että runsas altistuminen rahapelimainonnalle normalisoi ja arkipäiväistää rahapelaamista, lisää positiivista suhtautumista rahapeleihin sekä yllyttää pelaamaan. Mainonta lisää sekä aikomuksia pelata että itse pelaamista (esimerkiksi Bouguettaya et al. 2020, Wardle 2019, Rodda 2020). Erityisesti lapset, nuoret ja haavoittuvat ryhmät ovat erityisen alttiita rahapelimainonnalle (esimerkiksi Wardle 2019, Labrador ym. 2020). Rahapelimainonta vaikuttaa haitallisesti ongelmallisesti pelaaviin lisäämällä heidän pelikulutustaan ja riskinottoaan, vaikeuttamalla pelaamattomuutta sekä aiheuttamalla retkahduksia (esimerkiksi Newall ym. 2019).

48 § Markkinoinnin sääntely

EHYT pitää kannatettavana, että toimiluvanhaltija saa markkinoida rahapelejä ja toimiluvanhaltijaa vain itsensä toimesta ja että markkinoinnin kolmansien osapuolien kieltämisellä pyritään selkeyttämään eroa toimiluvanhaltijoiden ja laittomien toimijoiden välillä. Niin sanottua affiliate-markkinointi ja julkisuuden henkilöiden käyttö markkinoinnissa on tutkimusten mukaan omiaan houkuttelemaan erityisesti lapsia ja nuoria rahapelaamisen pariin ja se on syytä kieltää (esimerkiksi Pitt et al 2024).

EHYT pitää ongelmallisena esityksen määrittelyä siitä, milloin rahapelejä ja toimiluvanhaltijaa saa markkinoida: ”Rahapelejä ja toimiluvanhaltijaa saa markkinoida, jos markkinointi on määrältään, laajuudeltaan, näkyvyydeltään ja toistuvuudeltaan maltillista sekä välttämätöntä rahapelikysynnän ohjaamiseksi tämän lain nojalla harjoitettavaan rahapelitoimintaan”. EHYT huomauttaa, että Ruotsissa lainsäädännön termi kohtuullinen on aiheuttanut suurta epäselvyyttä ja johtanut valvontaviranomaisen tarkempaan ohjaukseen (”vägledning”) sekä oikeusjuttuihin, jotka kuormittavat Ruotsin oikeuslaitosta sekä valvontaviranomaista. Ei siis ole tulevan rahapelijärjestelmän kannalta tarkoituksenomaista, että maltillisuutta ja välttämättömyyttä ei määritellä tässä pykälässä tarkemmin. Lisäksi markkinoinnin volyyymäärä tulee määritellä asetuksin. Toimiluvanhaltijoiden itsesääntelyyn ei tässä asiassa tule luottaa. Muun muassa STM:n asettamaa rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä on oikea taho antamaan suosituksia käsitteiden tarkennuksista.

EHYT kannattaa, että tietyillä rahapeleillä on tiukemmat markkinointirajoitukset kuin toisilla peleillä riippuen pelien haittariskistä. EHYT esittää, että jokaisella rahapelisivustolla pitää olla rahapelaamisen potentiaalisesta haittariskistä kertova viesti (esimerkiksi yläreunan varoitusbanneri).

EHYT esittää huolensa siitä, pystyykö toimiluvanhaltija ja sitä valvova viranomainen huolehtimaan siitä, ettei toimiluvanhaltijan tekemiin markkinointijulkaisuihin verkkosivuilla tai sosiaalisen median tileillä liittyisi keskustelu- tai kommentointimahdollisuutta sekä siitä, että toimiluvanhaltijan olisi huolehditava siitä, ettei kolmannella osapuolella olisi mahdollisuutta jakaa tai uudelleen lähettää julkaisuja. EHYT on huolissaan myös siitä, että rahapelilakiin on jäämässä ns. peli-informaation mentävä aukko Veikkauksen raha-automaattien ja kasinon osalta.

EHYT myös painottaa, että rahapelaamisen ulkomarkkinointi pitää kokonaan kieltää, jotta alaikäiset ja muut haavoittuvassa elämäntilanteessa olevat eivät altistu rahapelimarkkinoinnille. EHYT esittää, että monissa muissa maissa käytössä olevat tv- ja radio-mainosajaroitukset (esimerkiksi markkinoinnin salliminen vain aikavälillä 23–05) otettaisiin käyttöön myös Suomessa.

49 § Kielletyt markkinointikeinot ja -tavat

EHYT kannattaa pykälää kokonaisuudessaan. Tällainen sääntely on tarpeen lain päätavoitteen saavuttamiseksi eli rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. EHYT yhtyy lain perusteluihin,

joiden mukaan bonusmarkkinointi pitää kieltää sen eri muotojen aiheuttamien suurten haittavaikutusten sekä markkinoiden vääristymistä aiheuttavien vaikutusten vuoksi.

50 § Kielto kohdistaa markkinointia alaikäisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin

EHYT kannattaa kieltä kohdistaa rahapelimarkkinointia alaikäisiin ja haavoittuvassa asemassa ja elämäntilanteessa oleviin. EHYT yhtyy siihen, että markkinoinnissa ei saa esiintyä alaikäisiä henkilöitä. EHYT kuitenkin muistuttaa, että tutkimusten mukaan lapset ja nuoret ovat tutkimusten mukaan erittäin alttiita rahapelihaittoille. Mitä nuorempina lapset ja nuoret aloittavat rahapelaamisen sitä todennäköisempää on, että he kokevat rahapelihaittoja. EHYT painottaa, että lasten ja nuorten ympäristöissä (mukaan lukien lasten ja nuorten suosimat palvelut verkossa ja sosiaalisessa mediassa sekä urheilutapahtumat) ei tule sallia rahapelimarkkinointia. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä Internet-toimijoiden kanssa alaikäisille suunnatuissa palveluissa ja applikaatiokaupoissa.

On luotava selkeät rajat urheilijoiden ja muiden julkisuuden henkilöiden käyttämiselle rahapelimarkkinoinnissa. Esim. Kanadassa Ontariossa on astunut voimaan kieltä käyttää urheilijoita ja influenssereita rahapelimarkkinoinnissa

EHYT katsoo, että nuorille aikuisille (18–24-vuotiaat) markkinointiin pitää asettaa erityistä sääntelyä ja estoja.

51 § Suoramarkkinointikielto

EHYT kannattaa pykälän esityksiä ja huomauttaa, että toimiluvanhaltija ei saa esittää tai antaa rahapelaajalle mitään hyötyä siitä, että hän suostuu suoramarkkinointiin. On erittäin tärkeää, että suoramarkkinointia (tai mitään muutakaan markkinointia) ei saa kohdistaa henkilölle, joka tehnyt itselleen kaikkea pelaamista koskevan eston. EHYT ehdottaa, että markkinointia ei saa kohdistaa sellaiselle henkilölle, joka ei ole pelannut rahapeliyhteisön pelejä edellisen vuoden aikana. EHYT huomauttaa myös, että suoramarkkinoinnin kieltojen valvontaa edellyttää hyvin toimivaa ja resursoitua valvontaviranomaista. Markkinoiden seurantaan tulisi perustaa erillinen asiantuntijaryhmä, joka keskittyy nimenomaan markkinoinnin ja tarjonnan valvontaan, jotta markkinoinnin vaikutukset pystytään arvioimaan systemaattisesti.

52 § Markkinoinnin yhteydessä annettava informaatio

EHYT huomauttaa, että pykälän esityksien lisäksi rahapeliä markkinoinnin tulisi aina sisältää rahapelaamisen potentiaalisesta haittariskistä kertovan tiedon (esim. Rahapelaaminen voi aiheuttaa riippuvuutta). Kaikkien näiden tietojen on oltava tarpeeksi isolla esillä markkinoinnissa, jotta rahapelaaja varmasti kiinnittää niihin huomionsa. Toimiluvanhaltijoiden sivuilla tulee olla hyvin keskeisellä paikalla valvontaviranomaisen logo sekä tieto siitä, että sivusto on osa suomalaista säänneltyä rahapelijärjestelmää.

53 § Sponsorointi

EHYT painottaa, että rahapelihaittojen ehkäisyn näkökulmasta sponsorointia ei tulisi sallia. Tätä tukee tutkimusnäyttö sekä useissa Euroopan maissa käynnissä oleva sponsorointisääntöjen tiukentaminen. Hallituksen esityksessä sponsorointi on kuitenkin sallittu. EHYT huomauttaa, että mikäli sponsorointi päätetään siihen pitää päteä kaikki samat säännöt kuin markkinointiin yleisesti eikä asiassa tule luottaa itsesääntelyyn. EHYTin mielestä tärkeintä on lasten, nuorten ja haavoittuvaisten ryhmien suojelu rahapelihaittoilta sekä fyysisissä tapahtumissa että Internetissä (mukaan lukien sosiaalinen media, appit, mainokset). Tapahtumissa, jossa on alaikäisiä paikalla, ei saisi olla rahapelimainontaa/sponsorointia. EHYT

myös painottaa, että sponsoroinnissa ei saa käyttää keulakuvina tunnettuja urheilijoita, someinfluenssereita tai kuuluisuuksia, jotka voisivat vedota erityisesti alaikäisiin tai muihin haavoittuvassa elämäntilanteessa oleviin. EHYT kannattaakin pykälän 3 momenttia, jonka tarkoituksena on estää tällainen nuoriin henkilöihin vetoaminen.

EHYT on huolissaan urheilijoiden asemasta ja heidän kokemistaan rahapelihaitoista rahapelitoimijoiden sponsoroinnin ja urheiluedon lisääntyessä ja yleistyessä. Jo pitkään rahapelitutkimuksessa on käytetty termiä ”gamblification of sports”. USA:ssa urheiluedon yleistymisen myötä ongelmaksi on noussut urheilijoiden kokemaa somehäirintää ja painostusta. Muualla Euroopassa yleistyy koko ajan kiristyvä (urheilu)sponsoroinnin sääntely. Ammattilaisurheilijoiden kokemia rahapelihaittoja on toistaiseksi tutkittu melko vähän, mutta useiden ulkomaisten tutkimusten mukaan heillä on muuhun väestöön verrattuna kohonnut riski kokea rahapelihaittoja. Ruotsalaisilla ammattilaisurheilijoilla ja valmentajilla rahapelaaminen ja riskitason rahapelaaminen yleisempää kuin väestöllä keskimäärin (Vinberg, Durbeej & Rosendahl 2020). Suomesta ei saatavilla tarkkoja lukuja ammattilaisurheilijoiden kokemista rahapelihaitoista. On kuitenkin viitteitä siitä, että myös meillä erityisesti amatikseseen joukkuelajeissa urheilevat miehet ovat rahapelihaittojen riskiryhmässä. EHYT painottaakin amatikseseen urheilevien suojelua rahapelihaitoilta ja edellyttää, että sponsorointisopimukseen tulisi sisällyttää vaatimuksina ainakin urheilijoiden suojelu rahapelihaitoilta eri keinoin, ottelumanipulaatioita estävät sitoumukset ja pakollinen rahapelihaitoista kouluttaminen.

EHYT on huolissaan myös ottelumanipulaatiosta ja huomauttaa, että ottelumanipulaatio on vaatinut esimerkiksi Ruotsin Spelinspektionilta koko ajan enemmän toimia ja resursseja. Uutta valvontaviranomaista on resursoitava hyvin myös ottelumanipulaatioiden ehkäisemiseksi ja estämiseksi.

Lähteet:

Bouguettaya, A., Lynott, D., Carter, A., Zerhouni, O., Meyer, S., Ladegaard, I., Gardner, J., & O'Brien, K. S. (2020). The relationship between gambling advertising and gambling attitudes, intentions and behaviours: A critical and meta-analytic review. Current Opinion in Behavioral Sciences, 31, 89–101.

<https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2020.02.010>

Labrador, F. J., Bernaldo de Quirós, M., Sánchez Iglesias, I., Labrador, M., Vallejo Achón, M., Fernández Arias, I., & Estupiñá, F. J. (2020). Advertising games of chance in adolescents and young adults in Spain. Journal of Gambling Studies. <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09988-5>

Newall, P. W. S., Moodie, C., Reith, G., Stead, M., Critchlow, N., Morgan, A., & Dobbie, F. (2019). Gambling marketing from 2014 to 2018: A literature review. Current Addiction Reports, 6(2), 49-56.

<https://doi.org/10.1007/s40429-019-00239-1>

Pitt, H., McCarthy, S., Randle, M., Daube, M, Thomas S.L.: Young people's views about the use of celebrities and social media influencers in gambling marketing, Health Promotion International, Volume 39, Issue 1, February 2024, daae012, <https://doi.org/10.1093/heapro/daae012>

Rodda S. A rapid review and research gap analysis: a 2020 update. NSW Responsible Gambling Fund; 2020

Vinberg, M., Durbeej, N., & Rosendahl, I. (2020). Gambling and gambling problem among elite athletes and their professional coaches: findings from a Swedish total population survey of participants in four sports. International Gambling Studies, 20(2), 262–281. <https://doi.org/10.1080/14459795.2020.1726990>

Wardle, H.: *Perceptions, people and place: Findings from a rapid review of qualitative research on youth gambling. Addictive Behaviors Volume 90, March 2019, 99-106.*

e. Rahapelilain 5 luku – Valvonta

Suomalaisen rahapelipolitiikan päätavoite on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi viranomaisen suorittama valvonta on olennaisessa roolissa. Valvontaviranomaisen tehokkuus edellyttää itsenäistä ja hyvin toimivaltuuksin toimivaa organisaatiota. Valvontaviranomaisen resursointi on tässä äärimmäisen tärkeää, sillä ilman riittäviä resursseja rahapelilain esityksiä ei pystytä toteuttamaan ja valvomaan. Puutteellinen ja/tai riittämätön valvonta vesittää koko rahapelilain toteutumisen. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota markkinoinnin valvontaan, joka olisi syytä määritellä hallituksen esityksessä tarkemmin. EHYT huomauttaa, että tupakka- ja nikotiinituotteiden markkinointikieltojen valvominen erityisesti sosiaalisessa mediassa on osoittautunut haastavaksi. EHYT ehdottaakin, että valvontaviranomaisen tulisi perustaa ilmoituskanava, jonne voitaisiin ilmoittaa laittomista markkinointikeinoista.

54 § Valvontaviranomainen

Hallituksen esityksessä valvontaviranomaisena toimii lupa- ja valvontavirasto, jossa tehdään myös muita lupa- ja valvonta-asioita kuin rahapelimarkkinaan liittyviä. EHYTin kannan mukaan valvontaa varten on perustettava erillinen virasto, jota on resursoitava huomattavasti, jotta tosiasiallinen valvonta on mahdollista. Rahapelihaittojen ehkäisyn lisäksi valvonnassa on huomioitava kuluttajansuoja sekä rahapesun ja muun rikollisuuden ehkäisy. EHYT painottaa, että kunnolla resursoitu ja hyvin toimiva valvova elin on myös rahapeliteollisuuden etu. Mallia viraston organisointiin voi ottaa Ruotsista, Tanskasta ja Hollannista. Ehyt kannattaa viraston vuosittaisia julkisia raportteja rahapelimarkkinoiden kehittymisestä.

EHYT painottaa, että sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on oikea taho olemaan vastuussa rahapeliasioiden valvontaviranomaisen tulosohjauksesta, koska STM:llä on ymmärrystä rahapelihaittojen ehkäisystä ja vähentämisestä.

58 § Koeostot

EHYT kannattaa viranomaisten koeostomahdollisuutta ja näkee, että tämä mahdollisuus on tarpeen rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, yhtiöiden huolenpitovelvollisuuden toteutuksen vahvistamiseksi sekä mahdollisten laittomien käytäntöjen havaitsemiseksi.

61–65 § Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus toimiluvanhakijalta ja toimiluvanhaltijalta, Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus viranomaiselta, Valvontaviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle, Oikeus saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä, Tarkastusoikeus

EHYT kannattaa kaikkia valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia sekä tarkastusoikeutta.

66 § Toimiluvanhaltijan raportointivelvollisuus

EHYT kannattaa yksinoikeustoimiluvan haltijan ja rahapeliluvan haltijan vuosittaista raportointivelvollisuutta valvontaviranomaiselle sekä pyynnöstä valvontaviranomaiselle maksutta toimitettavia valvonnan kannalta tarpeellisia raportteja. EHYT painottaa, että raporttien tulisi olla lähtökohtaisesti julkisia ja ne tulisi julkistaa valvontaviranomaisen Internet-sivuilla.

67 § Tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuus

EHYT pitää tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuutta hyvänä uudistuksena.

f. Rahapelilain 6 luku – Valvontamaksu

68–69 § Valvontamaksu ja Valvontamaksun määrääminen

EHYT kannattaa valvontamaksujen perimistä järjestelmään mukaan tulevilta toimijoilta (mukaan lukien peliohjelmistotoimittajat) ja sitä, että mikäli toimiluvanhaltijalla on useampi kuin yksi toimilupa kustakin toimiluvasta määrätään erillinen valvontamaksu. EHYT huomauttaa, että valvontamaksujen tasoa on tarkasteltava ja niitä on tarpeen niin vaatiessa pystyttävä myös korottamaan.

70 § Valvontamaksun määrääminen arvioimalla

EHYT huomauttaa, että sellaisen toimiluvan haltijan, joka ei kykene toimittamaan tarvittavia tietoja, ottaminen mukaan rahapelijärjestelmään ei ole välttämättä järjestelmän edun mukaista.

g. Rahapelilain 7 luku – Rahapelitoiminnan ja -markkinoinnin kieltäminen

EHYT kiittää kautta koko lakiesityksen esiin tulevaa vahvaa ja perusteltua kryptovaluutoilla rahapelaamisen kieltoa. Tutkimusten mukaan kryptoilla tapahtuvaan rahapelaamiseen liittyy vahva riskipotentiaali (esimerkiksi Johnson et al, 2023) ja haittojen ehkäisyn ja vähentämisen sekä valvonnan onnistumisen kannalta on elintärkeää kieltää ne. Nuorisotyötä tekevät ovat raportoineet havainneensa alaikäisten pelaavan rahapelejä järjestelmän ulkopuolisilla nettikasinoilla kryptolompakoiden avulla kiertäen näin ikäraja- ja valvontaa.

Hallituksen esityksessä ei kielletä järjestelmän ulkopuolelle tapahtuvaa rahapelaamista. EHYT huomauttaa, että mikäli näin ei tehdä voi olla vaikeaa perustella rahapelilain 75 §:n esitystä esimerkiksi järjestelmän ulkopuolella tapahtuvan rahapelaamisen voittojen maksun kieltämisestä.

Lähteet:

Johnson B, Co S, Sun T, et al. Cryptocurrency trading and its associations with gambling and mental health: a scoping review. Addict Behav 2023;136:107504.

h. Rahapelilain 8 luku – Maksuliikenteen ja verkkoliikenteen estäminen ja verkkosisällön poistaminen

EHYT kannattaa lähtökohtaisesti luvussa esitettyjä maksuliikenteen ja verkkoliikenteen estämistä ja verkkosisällön poistamista järjestelmän ulkopuolisen tarjonnan ja pelaamisen ehkäisemiseksi, estämiseksi ja vaikeuttamiseksi. Tutkimuksista tiedetään, että juuri säädellyn järjestelmän ulkopuolinen rahapelaaminen aiheuttaa kaikkein eniten rahapelihaittoja. EHYT katsoo, että toimenpiteisiin liittyy monia muun muassa perustuslain, omaisuudensuojan ja sananvapauden kannalta hankalia yksityiskohtia, mutta rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen ja täten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen on painava syy näille esitetyille toimenpiteille. Lisäksi EHYT huomauttaa, että kaiken kanavoinnin säänneltyyn rahapelijärjestelmään tulee tapahtua siten, että rahapelien markkinointia tai houkuttelevuutta esimerkiksi pelipiirteiden avulla ei tulla lisäämään. EHYT painottaa tässäkin kohdassa sitä, että kanavointiaste ei saa toimia perusteluna sille, että järjestelmän sisäisten korkean riskin pelien markkinointia lisätään tai että pelinhallintavälineitä ei olisi tarjolla.

EHYT huomauttaa, että jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida mahdollisten lisäkeinojen käyttöä. Yksi keino voisi olla ns. laskeutumissivujen (landing pages) käyttöönotto. Sivuilla rahapelaajia informoitaisiin esimerkiksi tiedolla järjestelmän ulkopuolisten rahapelivoittojen veronalaisuudesta.

75 § Maksutapahtumien käynnistämisen ja toteuttamisen kieltäminen

EHYT kannattaa kaikkia pykälässä mainittuja maksupalveluntarjoajaa koskevia maksutapahtumakieltoja sekä sitä, että pykälä koskee myös kryptovaran tarjoajia. EHYT huomauttaa, että koska rahapelaamista järjestelmän ulkopuolisille tarjoajille ei ole hallituksen esityksessä kielletty voi olla vaikeaa omaisuudensuojan näkökulmasta perustella maksupalveluntarjoajien maksutapahtumakieltoja (voittojen kotiuttaminen). Tästä syystä esityksessä olisi syytä selvittää myös vaihtoehtoa järjestelmän ulkopuolisen rahapelaamisen kieltämisestä.

79 § Poistomääräys

EHYT kannattaa valvontaviranomaisen oikeutta määrätä palveluntarjoajaa poistamaan rahapeliin toimeenpanoa tai markkinointia koskevaa verkkosisältöä sekä määrätä verkkotunnusrekisterin ylläpitäjän tai verkkotunnusvälittäjän poistamaan verkkotunnuksen käytöstä, mikäli se on välttämätöntä tämän lain vastaisen toiminnan lopettamiseksi. EHYT huomauttaa, että lain perusteluissa mainittu sovelluslupalveluntarjoaja olisi hyvä mainita myös itse lakipykälässä. EHYT ilmaisee kuitenkin huolensa siitä, miten määräyksen toteutuminen ja sen valvonta onnistuu kansainvälisessä ympäristössä, jos palveluntarjoaja on toisessa maassa kuin Suomessa.

i. Rahapelilain 9 luku – Seuraamukset

EHYT kannattaa kaikkia luvun pykäläitä, mutta huomauttaa, että erilaisten seuraamusten toimeenpano edellyttää valvontaviranomaisen riittävää resursointia. EHYT korostaa, että mahdollisuus antaa seuraamusmaksu myös verkkoyhtiölle on erinomainen uudistus. Rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä on tärkeää ymmärtää koko rahapelaamiseen liittyvä ekosysteemi, josta myös verkkoyhtiöt maksupalveluntarjoajien lisäksi ovat osa.

j. Rahapelilain 10 luku – Valtionavustukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen

Hallituksen esityksessä todetaan, että rahapelihaitat mahdollisesti lisääntyvät uuden rahapelijärjestelmän myötä. EHYT pitää tätä kehitystä todennäköisenä ja uskoo, että hyvinvointialueet, esityksessä mainitut kolme avustuskokonaisuutta sekä ehkäisevää ja korjaavaa rahapelihaittatyötä tekevät järjestöt tulevat tarvitsemaan lisää rahoitusta vastatakseen rahapelihaittoja kokevien ihmisten sekä heidän läheistensä avuntarpeeseen. Näin ollen on panostettava rahapelihaittoja ehkäisevään ja korjaavaan työhön sekä rahapelitutkimukseen.

96 § Avustettava toiminta

EHYT kannattaa esitystä, jonka mukaan valtionavustus voidaan myöntää valtion talousarvioon otetun määrärahan puitteissa toimintaan, jonka tarkoituksena on pelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen. Esityksessä mainittuja avustuskokonaisuuksia on kolme. On erittäin tärkeää varmistaa näiden avustuskokonaisuuksien toiminta ja jatkuvuus sekä rahapelituotoista riippumaton ja itsenäinen rahoitus tilanteessa, jossa suomalainen rahapelijärjestelmä on historiallisessa muutoksessa ja jossa sekä tarjonnan ja markkinoinnin lisääntyminen todennäköisesti tulevat johtamaan lisääntyviin rahapelihaittoihin. Lain perusteluissa todetaan, että pelihaittatyön rahoitus muutettaisiin uudistuksessa budjettirahoitteiseksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan perustettavalta uudelta pelihaittatyön momentilta. Samalta momentilta rahoitettaisiin myös 96 §:n mukaiset valtionavustukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen sekä THL:lle valtionavustusten hallinnoinnista aiheutuvat kulut. EHYT yhtyy lain perusteluihin, joiden mukaan ratkaisu tukisi tarvittavan erityisosaamisen säilyttämistä tilanteessa, jossa sekä palvelujärjestelmä että rahapelijärjestelmä ovat muutosvaiheessa. EHYT painottaa, että viisi miljoonaa euroa vuodessa tuskin tulee riittämään näihin toimintoihin, kun yhtiöitä ja markkinointia tulee lisää ja

rahapelihaitat tulevat todennäköisesti lisääntymään. Rahoituksen määrää on tarpeen niin vaatiessa pystyttävä nostamaan pikaisesti ja joustavasti ja erityisesti uudistuksen alkuvaihetta on resursoitava.

Sen sijaan rahapelilaisissa säädettyt valtionavustukset pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen eivät ole korvaamassa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) myöntämiä järjestöavustuksia, joilla myös tavoitetaan pelihaittoja itse tai työssään kohtaavia ihmisiä. EHYT pitää tärkeänä lain perusteluja, joissa todetaan, että yhteistyötä laajempaan pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämisen toimijakenttään ylläpidetään eri verkostoissa ja sitä vahvistetaan osana rahapelipoliittisen ohjelman toimeenpanoa, jonka alajaostoihin järjestöjä ja muita toimijoita kutsutaan mukaan. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin avustettavasta toiminnasta.

Kansalaisjärjestöt aloittivat Suomessa huomion kiinnittämisen rahapelihaittoihin ja rahapelihaittojen ehkäisyyn sekä hoitojärjestelmän kehittämisen. EHYT painottaa, että STEA-avustukset ovat suurten leikkausten kohteena ja on todennäköistä, että niiden seurauksena järjestöjen tekemä rahapelihaittoja ehkäisevä ja korjaava työ tulee vähenemään nykyisestä. Järjestöjen tekemä rahapelihaittatyö on usein joustavampaa ja ketterämpää kuin viranomaisten ja pystyy reagoimaan nopeasti kentältä nouseviin hiljaisiin signaaleihin. Tässä uudessa tilanteessa juuri tällaiselle työlle on tilausta. Siksi on edelleen tärkeää, että kansalaisjärjestötoiminnan sisään käynnistetyt rahapelihaittojen ehkäisymuodot tunnustetaan ja niiden tukeminen voidaan toteuttaa tavalla, joka tukee niitä jatkuvasti eikä perustu määräaikaisiin tulossopimuksiin tai projekteihin.

Näin ollen EHYT katsoo, että esityksen jatkotyössä on arvioitava mahdollisuutta laajentaa rahapelilain 96 §:ää koskemaan myös ehkäisevää ja korjaavaa rahapelihaittatyötä tekevien järjestöjen rahoitusta.

k. Rahapelilain 11 luku – Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtävät rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä

100 § Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus ja arviointi sekä ehkäisyyn ja hoidon kehittäminen

EHYT kannattaa, että STM vastaa rahapelihaittojen seurannasta, tutkimuksesta ja arvioinnista sekä rahapelihaittojen ehkäisyyn ja hoidon kehittämisestä ja että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) hoitaa tehtävää sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannon mukaisesti. Tällä hetkellä rahapelien haittariskien arviointityötä toteuttaa STM:n asettama rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä. EHYT katsoo, että haittariskien arviointi on keskeisessä roolissa rahapelilain ensisijaisten tavoitteiden (haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen) saavuttamisen kannalta. EHYT pitää erittäin tärkeänä, että valvontaviranomainen myös jatkossa konsultoi arviointiryhmää säännöllisesti rahapelijärjestelmään liittyvissä haittariskiasioissa.

101 § Pelihaittarekisteri

EHYT kannattaa THL:n ylläpitämää pelihaittarekisteriä ja painottaa, että THL:ää pitää resursoida merkittävästi tämän tehtävän suorittamiseksi. Pelihaittarekisteri on oleellisen tärkeä toiminto ajantasaisen, luotettavan ja vertailukelpoisen tiedontuotannon kannalta ja siten myös rahapelihaittojen ehkäisemisessä ja vähentämisessä.

102–103 § Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tiedonsaantioikeus ja Sosiaali- ja terveysministeriön tiedonsaantioikeus

EHYT kannattaa pykälissä esitettyjä THL:n ja STM:n tiedonsaantioikeuksia.

104 § Rahapelien toimeenpanijan tietojen luovuttaminen ja tietojen luovuttaminen pelihaittarekisteristä

EHYT kannattaa pykälää ja korostaa, että säännös on tarpeen, jotta rahapelaamisaineistot saadaan tutkimuskäyttöön ja niiden perusteella voidaan julkaista tuloksia. EHYT painottaa, että yliopistojen ja sektoritutkimuslaitosten lisäksi rahapelitutkimusta tehdään myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja korjaamisen parissa työskentelevissä järjestöissä. Näille järjestöille pitää taata mahdollisuus käyttää rahapeliaineistoja. Luotettavan kokonaiskuvan luomiseksi koko säädellystä markkinasta on erittäin tärkeää, että kaikkien toimiluvanhaltijoiden aineistot ovat tutkijoiden saatavilla. EHYT korostaa, että tutkimusaineistojen luovuttamiseen tutkimuskäyttöön tarvitaan selkeät pelisäännöt ja aineistoja on saatava tutkimuskäyttöön nopeasti ja luotettavasti. Tätä varten THL:ssä tullaan mitä todennäköisimmin tarvitsemaan raha- ja henkilöresursseja pelihaittarekisterin hallinnoimiseen.

I. Rahapelilain 12 luku – Muutoksenhaku

EHYT kannattaa luvun pykälää. On kuitenkin tärkeää huolehtia, että hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden henkilökunnalla on riittävä tietotaito uusista käsittelyyn tulevista asioista.

m. Rahapelilain 13 luku – Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

109 §. Voimaantulo

EHYT kannattaa esitettyä aikataulua, jossa järjestelmämuutos astuu voimaan 1.1.2027 alkaen ja jossa viranomaisesta ja viranomaisen tiedonsaantioikeudesta tulevat voimaan kuitenkin jo 1.1.2026 lukien kuitenkin siten, että Poliisihallitus toimii 54 §:ssä tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena 31.12.2026 saakka. Myös peliohjelmistoimiluvan osalta aikataulu on toimiva. EHYT painottaa, että muutos on valmisteltava huolellisesti ja valvovan viranomaisen resursointiin, henkilökunnan rekrytointiin ja koulutukseen sekä tietojärjestelmien toimivuuden varmistamiseen on panostettava. EHYT kuitenkin huomauttaa, että nykyisen järjestelmän ja uuden järjestelmän käyttöönoton välisellä ajalla valvovan viranomaisen pitää pystyä toteuttamaan rahapelimarkkinavalvontatyötään huolimatta suurista tulevista muutoksista. Tätä varten voidaan tarvita lisäresursseja rahoituksen ja henkilökunnan muodossa.

n. Arpajaislain muutosehdotukset

Arpajaislaki 42 a §

Arpajaislain 42 a §:ssä säädetään sisäministeriön yhteydessä toimivasta valtioneuvoston asettamasta rahapeliasioiden neuvottelukunnasta, joka on osa rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen kokonaisuutta sekä parlamentaarinen elin. Seurannasta ja arvioinnista koostuva neuvottelukunnan tehtäväkokonaisuus tukee suomalaisen rahapelipolitiikan ja -järjestelmän tavoitteiden toteuttamista ja rahapeliasioiden osalta eri ministeriöille ja viranomaisille säädettyjä tehtäviä. Neuvottelukunnalla on myös keskeinen rooli vuoropuhelun ja tiedonvaihdon foorumina.

Esityksessä esitetään pykälän kumoamista eikä uudesta rahapelilailaista löydy esitystä rahapeliasioiden neuvottelukunnasta. Neuvottelukuntaa on juuri uudistettu siten, että mukana on rahapelihaittojen, rahapelitutkimuksen ja kilpailumanipulaation torjunnan parissa työskenteleviä tahoja (4 jäsentä ja varajäsentä).

EHYT painottaa, että uudessa rahapelilailaissa on säädettävä mallia arpajaislaista ottaen rahapeliasioiden neuvottelukunnasta ja asetuksella neuvottelukunnan tarkemmista tehtävistä ja kokoonpanosta. Tilanteessa, jossa rahapelijärjestelmä on historiansa suurimmassa muutoksessa ja rahapelihaitat todennäköisesti tulevat lisääntymään, on tarvetta foorumille, jossa voidaan käydä vuoropuhelua ja tiedonvaihtoa eri tahojen kesken sekä ohjata järjestelmää.

o. Muut lakiehdotukset

Oikeuskansleri toteaa lausunnossaan, että hallituksen esitykseen sisältyy rahapelien ja rahapeliyhtiöiden verotusta koskevia muutoksia ja että niiden suhdetta sääntelyn tavoitteisiin tulisi arvioida lisää.

Oikeuskansleri huomauttaa, että vaikutusarviointiin tulisi sisällyttää muun muassa arvio siitä, onko valittu verotusmalli sellainen, että sen odotetaan lisäävän tai vähentävän erilaisten rahapelien tarjoamista Suomessa. Oikeuskansleri kysyy olisiko mahdollista tarkastella haitallisimpia pelejä omana kokonaisuutenaan ja harkita niille eri verokantaa kuin muille. EHYT yhtyy näihin oikeuskanslerin huomioihin ja huomauttaa, että verotuksella on vaikutuksia rahapelihaittojen tasoon ja vakavuuteen.

EHYT kannattaa sitä, että ilman toimilupaa Suomessa pelattavaksi tarjotuista rahapeleistä saatavat voitot säädetään veronalaisiksi.

Laki arpajaisverolain muuttamisesta 4 §

EHYT huomauttaa, että ehdotettu 22 prosentin veroaste on suomalaisessa kontekstissa alhainen vero. Veroprosenttia perustellaan kanavointiasteen ja korkean verokertymän turvaamisella. Veroaste on esimerkiksi alhaisempi kuin yleinen arvonlisävero (1.9.2024 lähtien 25,5 prosenttia). Alhainen veroaste voi lisätä rahapelihaittoja lisäämällä kokonaiskulutusta järjestelmän sisällä houkuttelemalla Suomeen useampia rahapeli-toimijoita, jolloin rahapelien näkyvyys (mm. markkinointi) ja saatavuus lisääntyisivät. Mikäli järjestelmän ulkopuolista rahapelaamisesta ei saada ehkäistyä tai estettyä koetut rahapelihaitat voivat silloin lisääntyä.

Ruotsissa arpajaisvero on Suomeenkin ehdotettu 22 prosenttia, Tanskassa 28 prosenttia ja Hollannissa noin 30 prosenttia. Kirjoitushetkellä vertaisarvioinnissa olevassa tutkimuksessa (Marionneau et al., forthcoming) analysoidaan rahapelien verotusta ja kanavointiasteita 29 Euroopan maassa vuosina 2018 ja 2021. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yleisesti ottaen verkkopelaamisen kanavointiaste on noussut Euroopassa eikä ole syytä olettaa, että suhteellisen alhainen verokanta takaisi korkeaa kanavointiastetta. Tutkimuksesta käy ilmi, että optimaalinen verokanta olisi noin 30 prosentin tuntumassa (27–37 prosenttia mallista riippuen).

Rahapelihaittojen ehkäisy, vähentäminen, hoito, rahapelitutkimus ja kehittämistyö sekä peliyhtiöiden valvonta vaativat merkittäviä lisäresursseja tilanteessa, jossa rahapelien näkyvyys ja saavutettavuus tulevat merkittävästi lisääntymään. Alhainen verokanta ei omalta osaltaan ole tuomassa näitä lisäresursseja.

Lähteet:

Marionneau, V., Matteucci, N., Vieira Lima, S., Nikkinen, J., & Selin, J. (forthcoming). Channelling and taxation in European online gambling markets: evolution and policy implications. Harm Reduction Journal.

4. Muut mahdolliset näkemykset ja huomiot esitysluonnoksesta

Ruotsissa on arvioitu, että rahapelaaminen aiheutti siellä noin yhdeksän miljardin kruunun eli noin 790 miljoonan euron kustannukset vuonna 2021 (Folkhälsomyndigheten 2023). Suomessa rahapelihaittojen kustannuksia ei ole laskettu, mutta todennäköisesti ne ovat korkeammat. EHYT painottaa, että rahapelituotteet eivät ole normaaleja kulutustuotteita, vaan potentiaalisesti riippuvuutta aiheuttavia tuotteita, joiden aiheuttamista haitoista kärsivät niin monet rahapelaajat, heidän läheisensä kuin koko suomalainen yhteiskunta. Rahapelipolitiikassa ja ehkäisevissä sekä hoitotoimissa tuleekin huomioida myös rahapelihaittoja kokevien pelaajien läheiset.

EHYT korostaa, että Suomella on nyt historiallinen mahdollisuus tehdä järjestelmämuutos huolella ja hyvin ottaen oppia verrokkimaiden hyvistä ja huonoista kokemuksista. Hallituksen esityksestä välittyä kautta linjan kuva, että mallina järjestelmämuutoksessa on pidetty ennen kaikkea Ruotsia, jossa kuitenkin tiedetään syntyneen paljon ongelmia esimerkiksi markkinoinnin käsiin räjähtäneen lisääntymisen sekä oikeuslaitosta ja Spelinspektionia työllistäneiden oikeusjuttujen takia. EHYT pelkää, että rahapelilain avaaminen ja uudistaminen tulee olemaan poliittisesti hankalaa, vaikka uudistamis- ja mahdollisia sääntelyn kiristämistarpeita havaittaisiin järjestelmämuutuksen jälkeen.

Lopuksi EHYT painottaa, että rahapelijärjestelmää ja siinä tehtäviä muutoksia on aina tarkasteltava kokonaisuutena ja arvioitava mahdollinen lopputulos. On pidettävä kaikin tavoin huolta siitä, että sekä viranomaisilla että järjestökentällä on valmius seurata ja reagoida muutoksiin ja uudistuksesta koituviin mahdollisiin ongelmiin nopeasti ja tehokkaasti. Näin toteutetaan rahapelilain päätavoitetta ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja.

Lähteet:

Utdrag ur IHE rapport 2023:7 om Samhällskostnader för spelproblem i Sverige 2021 Folkhälsomyndigheten 2023-10-12.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/da5def345368467b9e2d5f2cfa25d760/utdrag-ur-ihe-rapport-2023-7-om-samhällskostnader-for-spelproblem-i-sverige-2021.pdf>

Riitta Matilainen

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry/rahapelihaittaehkäisy-yksikön päällikkö, VTT